



Макроекономіка

Юрій МАКОГОН,
Євгенія МЕДВЕДКІНА

**СТРАТЕГІЯ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Резюме

Розглянуто питання вдосконалення та підвищення ефективності державної політики у сфері міжнародної науково-технічної співпраці України з урахуванням інтеграційних пріоритетів держави, у тому числі взаємодії з ЄС.

Ключові слова

Міжнародна науково-технічна співпраця, інноваційний розвиток, міжнародна інтеграція, інноваційний процес, міжнародна науково-технічна взаємодія, європейський науковий простір.

Класифікація за JEL: F15; O30.

© Юрій Макогон, Євгенія Медведкіна, 2008.

Макогон Юрій, докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Донецького національного університету, директор РФ НІСІ в м. Донецьк, Заслужений діяч науки і техніки України.

Медведкіна Євгенія, канд. екон. наук, доцент кафедри міжнародної економіки Донецького національного університету, ст. наук. співробітник РФ НІСІ в м. Донецьк, Україна.

Глобалізація світової економіки є важливим фактором сучасних економічних відносин, який визначає розвиток світового господарства на межі XXI століття. Глобалізація і надалі впливатиме на торгівельні відносини, фінансові потоки, науково-технічний прогрес, глобальне навколишнє середовище, а тому вимагатиме пошуку динамічної рівноваги як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Україна є п'ятою на європейському континенті за кількістю населення і другою за розмірами території країна. За економічними можливостями, інтелектуальним і науково-технічним потенціалом вона належить до найбільших розвинутих європейських держав. Українське суспільство має й повинне використати й реалізувати свої потенційні переваги, знайти своє гідне місце на світовому ринку, посісти провідні позиції в тих сферах економічної діяльності, де вона має для цього умови.

Інноваційний розвиток потребує від держави вирішення ряду завдань у різних сферах діяльності суб'єктів господарювання, спрямованих на виявлення відхилень від головної мети внутрішніх і зовнішніх елементів діяльності, пошук і обґрунтування шляхів приведення їх у гармонійну відповідність, що має на меті створення умов стійкого соціально-економічного розвитку як самого суб'єкта, так і суспільства загалом, особливо з огляду на глобалізаційні процеси, що набрали оберти із середини 1990-х років.

В умовах значного прискорення темпів науково-технічного прогресу та його перетворення на основний фактор інтенсивного економічного зростання величезного значення для національних економік зокрема і світового господарства загалом набуває ефективність використання досягнень науки і техніки для вирішення завдання стабільного розвитку. У зв'язку з цим сучасні наукові досягнення та технології обумовлюють сьогодні рівень економічного розвитку країн, ступінь їх залучення до міжнародного розподілу праці, положення у світовому співтоваристві, здатність успішно вирішувати різні соціально-економічні проблеми.

Водночас, у науково-технічній сфері, з огляду на її особливості та глобальну сутність, є можливим швидке одержання й найбільш ефективно впровадження результатів лише за умов тісного переплетення національних потенціалів, об'єднання матеріальних та інтелектуальних ресурсів різних країн, розподілу ризиків і фронтів роботи на міжнародному і глобальному рівнях. Ця особливість знаходить своє втілення у процесах міжнародної інтернаціоналізації сфери науки і техніки.

Інноваційна за своїм змістом і характером динаміка розвитку сучасного світового господарства, яка базується на факторах науково-технічного прогресу, вимагає від держав вибору відповідних моделей економічного зростання. У такий спосіб перед економікою України постає найважливіше завдання – перехід на інноваційний шлях розвитку, що ґрунтується на

впровадженні досягнень науки, техніки і технологій в усі сфери національного господарства.

У контексті розвитку і поглиблення процесів інтернаціоналізації світової економічної і науково-технічної сфер вирішального значення у підвищенні ефективності реалізації національної стратегії інноваційного розвитку України в контексті інтеграції до Європейського Союзу набуває використання переваг міжнародної науково-технічної інтеграції.

Дослідження характеру і тенденцій інтернаціоналізації світового суспільства, у тому числі у сфері науки і техніки, здійснюється у роботах таких вітчизняних учених, як О. Г. Білорус, Б. Г. Губський, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон, А. М. Поручник, Є. В. Савельєв, А. С. Філіпенко та ін. Питання наукового обґрунтування інноваційної стратегії розвитку України, ефективної реалізації національного науково-технічного потенціалу, а також проблем використання переваг міжнародної співпраці у науково-технічній сфері для вирішення завдань національного та глобального розвитку знаходять відображення у дослідженнях В. П. Александрової, Ю. М. Бажала, В. М. Геєця, В. О. Гусєва, О. О. Лапко, Б. Є. Патона, В. П. Семиноженка та ін.

Необхідність удосконалення та підвищення ефективності державної політики у сфері міжнародної науково-технічної співпраці України з урахуванням інтеграційних пріоритетів держави, у тому числі взаємодії з ЄС, як невід'ємної складової механізму реалізації стратегії інноваційного розвитку національної економіки, є сьогодні *актуальною темою дослідження*.

Об'єктом дослідження є процес міжнародної інтеграції науково-технічної сфери України до ЄС як джерело забезпечення прискореного інтенсивного зростання національної економіки на основі інноваційних факторів та важливий напрямок ефективної інтеграції держави до системи світового господарства. *Предметом дослідження* є теоретичні та прикладні аспекти здійснення міжнародної інтеграційної взаємодії у сфері науки, техніки та інновацій, удосконалення державних механізмів активізації та підвищення результативності цього процесу.

За оцінками експертів Організації економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР), у середині ХХ ст. темпи економічного зростання визначалися прогресом технологій на 38%, а на кінець цього ж століття – вже на 65%. Загальноприйнятою є думка про те, що цей фактор зумовлює близько 75% приросту продуктивності праці, понад 50% приросту національного доходу, істотно знижує собівартість продукції. За даними англійської комісії з трудових ресурсів, 60% зростання загальної ефективності американської та японської промисловості здійснюється завдяки змінам у технології.

На сьогодні у США і найбільш розвинених країнах Західної Європи 15–25% приросту ВВП відбувається за рахунок зростання високотехнологічної промисловості. У таких країнах, як США і Японія, науково-технічна сфера забезпечує 65–85% приросту національного доходу [1, с. 22]. Незва-

жаючи на те що дослідженню значення й суті інноваційного процесу присвячено роботи багатьох, як зарубіжних, так і вітчизняних, учених, однозначного визначення інновації на сьогодні не існує.

Щодо сутності й змісту інновації, то можна окреслити два підходи. Прихильники першого з них, по-різному трактуючи саме визначення «інновації», наголошують на її науково-технічному походженні [3, 4]. На думку цих авторів, *інновація* – це використання результатів наукових досліджень і розробок, спрямованих на вдосконалення процесу діяльності виробництва, економічних, правових і соціальних відносин у сфері науки, культури, освіти та інших сфер діяльності суспільства.

Організація економічного співробітництва й розвитку визначає інновацію як нове застосування наукових та технічних знань, яке забезпечує ринковий успіх. Прихильники іншого підходу вважають, що *інновація* може ґрунтуватися не лише на наукових відкриттях. Вони розглядають інновацію як втілення нової ідеї, практики або продукту, що має, як суто комерційну спрямованість, так і задовольняє інші людські потреби. У той же час, учені, які дотримуються такого підходу, також підкреслюють високу значущість науково-технічної місткості інноваційного процесу.

Інноваційна діяльність є надзвичайно складним процесом і залежить від різноманітних зовнішніх умов (історичних, соціально-економічних тощо), а також від мети, на досягнення якої спрямована. Огляд природи інноваційного процесу показує, що розвиток ішов від простих лінійних моделей до складніших діалогових [21; 55; 105; 161].

Таким чином, проведене дослідження дало змогу виділити кілька поколінь моделей інноваційного процесу (табл. 1).

Перше покоління (1955 рік – середина 1960-х років): модель технологічного виштовхування (*technology push model*). Простий лінійно-послідовний процес з визначним значенням НДДКР і ставленням до ринку лише як до споживача результатів технологічної активності виробництва.

Друге покоління (кінець 1960-х – початок 1970-х рр.): ринково орієнтована лінійно-послідовна модель (*need pull model*), з урахуванням підвищення важливості ринку, на потреби якого реагують НДДКР. Інноваційний процес другого покоління підштовхується необхідністю.

Третє покоління (початок 1970-х – середина 1980-х рр.): сполучена модель (*coupling model*). Значною мірою комбінація першого і другого поколінь з акцентом на зв'язок технологічних здібностей і можливостей з потребами ринку.

Четверте покоління (середина 1980-х до теперішнього часу) – це японська модель передового досвіду. Відрізняється тим, що в ній акцентується увага на рівнобіжній діяльності інтегрованих груп, зовнішні горизонтальні та вертикальні зв'язки. Головне в цій моделі – рівнобіжна діяльність, одночасна робота над ідеєю декількох груп фахівців, що діють у кількох напрямках.

Таблиця 1

Покоління моделей інноваційного процесу

Період	Основні характеристики
1950-ті – середина 1960-х років	Проста лінійна модель інноваційного процесу (simple linear model), яка підштовхується технологією (technology push)
Кінець 1960-х – початок 1970-х років	Лінійна модель з урахуванням потреб ринку
Початок 1970-х – середина 1980-х років	Модель взаємодії (coupling model), у якій ураховується взаємодія між різними елементами і їх зв'язок
Середина 1980-х – 1990-ті роки	Паралельна модель (parallel model) – характеризує інтеграцію всередині фірми з постачальниками та покупцями
Останні роки – майбутнє	Модель стратегічної інтеграції (systems integration). Гнучка реакція фірми на зміни в зовнішньому середовищі, безперервний інноваційний процес

П'яте покоління: сьогодення – майбутнє. Модель стратегічних мереж (strategic networking model). Стратегічна інтеграція та встановлення зв'язків відрізняється тим, що до паралельного процесу додаються нові функції. Це процес ведення НДДКР з використанням систем обчислювальної техніки й інформатики, за допомогою яких встановлюються стратегічні зв'язки. Новатори обмінюються електронними даними з постачальниками, партнерами та споживачами. Однак маркетинг є не кінцевим етапом, а його початком. Він триває на всьому шляху від фундаментальних досліджень до обслуговування готової продукції після її реалізації.

Еволюція підходів до моделювання інноваційного розвитку веде до дедалі більшого перехрещення процесів розробки нової техніки й технологій, що, у свою чергу, веде до скорочення як загальної тривалості, так і тривалості окремих стадій інноваційного циклу. Стратегічна інтеграція й встановлення зв'язків з використанням систем обчислювальної техніки й інформатики на сучасній стадії еволюція підходів до стратегії інноваційного розвитку сприяє обміну інформацією про новітні наукові розробки, з одного боку, і вимогах, пропонованих ринком – з іншого.

Міжнародні науково-технічні відносини на сучасному етапі одержують глибокий розвиток у сфері взаємодії наукомістких або високотехнологічних галузей, реалізації національних потенціалів на світовому наукомісткому ринку. Відповідно до класифікації ОЕСР, залежно від характеру виробництва й особливостей галузі виділяють наступні типи технологій: високі, середньовисокі, середньонизькі й низькі технології.

Таблиця 2

**Періодизація основних хвиль інноваційного розвитку
(за Н. Кондратьєвим, Й. Шумпетером, С. Фріменом) [4]**

Довгі хвилі/цикли		Стан науки і освіти	Інфраструктура		Універсальний дешевий ресурс
Часові рамки	Характеристика циклу		Транспорт і зв'язок	Енергія	
Перший 1780– 1840 рр.	промислова революція: фабричне виробництво текстилю	навчання на робочому місці, університети і наукові суспільства	канали і ґрунтові дороги	гідроенергія	бавовна
Другий 1840– 1890 рр.	цикл пару і залізниць	масове початкова освіта, перші технічні вузи, інженери	залізниця, телеграф	енергія пару	вугілля, залізо
Третій 1890– 1940 рр.	цикл електрики та сталі	перші ДР лабораторії в корпораціях, технічні стандарти	залізниця, телефон	електрика	сталь
Четвертий 1940– 1990 рр.	цикл автомобілів і синтетичних матеріалів	бурхливе зростання у корпораціях і в держсекторі, масовий доступ до вищої освіти	автостради, авіалінії, радіо і телебачення	нафта	нафта, пластмаси
П'ятий 1990 р. – сьогодення	комп'ютерна революція	глобальні ДР мережі, довічна освіта і професійне навчання	інформаційні мережі, Інтернет	газ/ нафта	Мікроелектроніка

Об'єднання зусиль різних країн та їх суб'єктів у науково-технічній сфері може відбуватися на різних рівнях (рис. 1). Для кожного з цих рівнів характерна власна система форм і механізмів здійснення міжнародної взаємодії у сфері розробки, передачі й використання наукових знань і технічних досягнень.

Рисунок 1.

Рівні здійснення міжнародної науково-технічної взаємодії



Сукупність усіх рівнів з їх характеристиками становить цілісний механізм взаємодії національної науково-технічної сфери зі світовим простором, її включення у світовий ринок високотехнологічних товарів і наукомістких послуг.

У той же час, спрямованість, характер і глибина всіх сфер взаємодії визначається на державному рівні, який відповідає за ефективну реалізацію передумов і створення сприятливого середовища здійснення міжнародної науково-технічної взаємодії.

Зараз ЄС у середньому спрямовує на НДДКР 1,9% ВВП, у той час як США – 2,64, Японія – 3,04% (тільки у деяких європейських країн цей показник вище – у Швеції (3,6%), Фінляндії (3,1%)). У 2001 р. ЄС витратило на НДДКР в галузі медичних технологій, авіації, фармацевтики й інших наукомістких сфер 166,6 млрд дол., а США – 285,6 млрд дол. Якщо в США частка приватного сектора в загальних витратах на НДДКР становить 68,2%, то в ЄС – 56,3% [5].

Такий неоднозначний стан ЄС щодо основних конкурентів пояснюється незбалансованістю єдиного західноєвропейського ринку, що не дозволяє найбільш ефективно використовувати витрати на НДДКР, впрова-

джувати й реалізовувати розроблені продукти, високими прибутками у сфері середньотехнологічного експорту, імітаційною стратегією у виробництві багатьох компаній регіону. Завданнями ЄНП виступають: створення нерозділеного національними кордонами наукового простору, забезпечення максимально ефективного використання наукового потенціалу й матеріальних ресурсів країн ЄС з урахуванням накопиченого досвіду й досягнень, на основі тісного взаємозв'язку регіональної й національної науково-технічної політики, обміну знаннями й інформацією, а також сприяння мобільності наукових кадрів. Детальніше цілі, завдання й механізми реалізації програми відображено на рис. 2.

Рисунок 2.

**Матриця цілей Європейського наукового простору,
завдання та механізми їх реалізації.**

		Цілі європейського наукового простору				
		Удосконалення європейських зусиль у сфері досліджень	Нарощування технологічного та інноваційного потенціалу ЄС	Укріплення європейської наукової інфраструктури	Посилення європейської кадрової бази для науково-технічної й інноваційної сфери	Створення в європейському масштабі нових відносин між наукою та суспільством
Завдання	Наукова діяльність	Створення наукових мереж й координування реалізації національних програм		Об'єднання в мережі передових дослідницьких центрів, представників державного та приватного сектора		Реалізація масштабних дослідницьких проектів
	Наука та інновації, попередня стадія та середній і малий бізнес	Підтримка досліджень, які проводяться в інтересах середнього та малого бізнесу		Розповсюдження та трансфер знань та технологій		Впровадження наукових результатів і створення технологічних виробництв
	Інфраструктура науки	Реалізація загальноєвропейської стратегії в цій сфері			Вирішення питань доступу, використання та створення наукової інфраструктури	
	Кадрові ресурси	Посилення трансграничної мобільності	Розвиток системи європейської наукової кар'єри	Підвищення кількості жінок	Заходи з підвищення привабливості професії вченого для молоді	Підвищення привабливості Європи для вчених із третіх країн
	Наука, суспільство та громадяни	Укріплення зв'язку між наукою, політикою та суспільними потребами		Впровадження принципу попередження та сталого розвитку		Попередження соціальних та етичних наслідків науково-технічного прогресу

Для максимальної ефективності досягнення поставлених цілей ЄНП буде відкрито для всіх країн світу. Передбачається, що якщо сьогодні ЄС контролює 4% наукових досліджень, проведених у Європі, то до 2010 р. він контролюватиме 80% [5].

Органом ЄС, що ініціює й здійснює управління науково-технічними програмами, є Комісія Європейського Союзу (КЄС). Спеціальні програми КЄС, структуровані за тематичним принципом, мають подібні загальні умови участі (робочі програми) і специфічні умови, зумовлені Генеральними Директоратами КЄС – ініціаторами програм. Структура основних Директоратів КЄС представлена такими підрозділами: «Промисловість», «Сільське господарство», «Транспорт», «Навколишнє середовище», «Наука», «Інформаційні технології й телекомунікації», «Рибний промисел», «Регіональний розвиток», «Енергетика», «Освіта».

Отже, незважаючи на те що кожною країною окремо теоретично враховується висока значущість міжнародного співробітництва у сфері науки й техніки, світові тенденції спільного науково-технічного розвитку продовжують спиратися на принципи самостійності й протистояння.

Найбільшим наукомістким потенціалом володіють сьогодні 5 країн світу: США, Японія, Німеччина, Франція та Англія. Вони контролюють 80% світового ринку високих технологій. На цьому ринку постійно ведеться жорстка конкурентна боротьба. Як наслідок, США, починаючи з 80-х рр. втратили пріоритет у деяких галузях, що призвело до втрати ними відповідних сегментів ринку. Питома вага Японії навпаки, значно збільшилась завдяки стрімкій експансії виробників високотехнологічної продукції кращої якості за нижчою ціною. В останнє десятиріччя до визнаних лідерів у галузі високих технологій наближаються нові держави з Азійсько-Тихоокеанського регіону – Південна Корея, Малайзія, Сінгапур, Гонконг.

Темпи зростання виробництва у високотехнологічних галузях за період 1995–2005 рр. становили: в США – 59%, у Японії – 25%, у ЄС (перераховано для ЄС-25) – 31%, у КНР – 103%, у Південній Кореї – 195%. Спостерігається явна тенденція до збільшення асигнувань у НДДКР у розвинених країнах. Так, США збільшили інвестиції в дослідження й розробки за період 1995–2005 рр. на 46%, Японія – на 27%, ЄС (перераховано для ЄС-25) – на 18%. Високі темпи зростання капіталовкладень у НДДКР демонструють деякі країни, що розвиваються, і розвинені держави з невеликими відносними обсягами коштів, які уряд спрямовує на науку та інноваційну діяльність, а саме: Фінляндія, Греція, Ізраїль та Угорщина.

Аналіз географії поставок високотехнологічних виробів свідчить про великі прогалини в вітчизняній стратегії завоювання перспективних ринків. Доказом цього є вкрай малі обсяги трансферу високотехнологічних товарів з американського континенту, країн Близького Сходу, Південно-Східної Азії та Африки та значне домінування Російської Федерації як з експортних, так і з імпорتنих операцій.

Розглядаючи досвід ЕС, можна зробити висновок, що для виходу на інноваційний шлях розвитку пріоритетними в XXI ст. повинні стати такі напрямки науки, як прикладна математика й методологія програмування, нова енергетика, автоматизація, фармакологія, комплексна екологія, наукові й технологічні основи приладобудування, теорія побудови суспільства, заснованого на знаннях, біологія й генна інженерія, комп'ютерна індустрія, інформатизація тощо.

Державна інноваційна політика спрямована на створення сприятливого економічного клімату для здійснення інноваційних процесів і є сполучною ланкою між сферою академічної науки й завданнями виробництва. Ця політика повинна забезпечувати розвиток науково-технічного потенціалу, формування сучасних технологічних укладів у галузях економіки, витіснення застарілих укладів і підвищення конкурентоспроможності продукції.

До основних напрямків державної політики України у сфері інноваційної діяльності можна віднести: вдосконалення організаційно-правового середовища щодо здійснення інноваційної діяльності; створення системи комплексної підтримки інноваційної діяльності на всіх етапах її здійснення на загальнонаціональному й регіональному рівнях; розвиток інноваційно-інвестиційної інфраструктури.

На сучасному етапі науково-технічна сфера проходить четвертий етап свого становлення в рамках незалежної держави, що характеризується послабленням негативних тенденцій. У той же час, для подальшої стабілізації й розвитку української науки й техніки потрібне вироблення державної стратегії, що дає змогу найефективніше використовувати національні й зовнішні фактори. Стратегія держави в галузі науки й техніки являє собою сукупність глобальних довгострокових цілей і завдань національного науково-технічного розвитку, на основі яких здійснюється розробка й реалізація основних напрямків і механізмів науково-технічної політики.

Науково-технічна політика держави, будучи системою взаємозалежних державних заходів для ефективного вирішення основних завдань і комплексного розвитку науково-технічної сфери, містить у собі основні цілі, принципи, напрямки й способи впливу держави на учасників науково-технічної й інноваційної діяльності, у тому числі у сфері міжнародної науково-технічної співпраці [5].

У контексті світових науково-технічних та економічних процесів і сучасної стабілізації українського суспільства й економіки формування національної науково-технічної стратегії набуває неабиякої значущості. З огляду на те, що в Україні до сьогодні не проводилося цілеспрямованої державної науково-технічної політики, а радянський досвід регулювання цієї сфери втратив актуальність, перед державою стоїть найважливіше завдання – формування комплексної науково-технічної стратегії, що відповідає сучасним потребам суспільства й економіки, сучасному етапу НТП і світовим пріоритетам.

Всебічно вивірена науково-технічна стратегія, що базується на принципах використання національного потенціалу у сфері науки, техніки й виробництва і враховує сучасні інтернаціональні тенденції розвитку світового співтовариства, особливості сучасного етапу НТП, державні інтереси й вимоги національної безпеки, повинна стати основою швидкого інтенсивного зростання української економіки.

Така стратегія повинна стосуватися всіх видів науково-технічної діяльності: фундаментальних, прикладних досліджень, науково-технічних розробок. Всі ці види, розрізняючись імовірністю одержання позитивного результату (5–10% у фундаментальних дослідженнях, до 80% – у прикладних) і часовим періодом між виникненням ідеї та її реалізацією в конкретних розробках, дають значний ефект.

Серед *цілей реалізації стратегії* України у сфері науки, техніки, інновацій можна визначити наступні:

1. Швидке економічне зростання і вирішення найважливіших проблем і завдань соціально-економічного розвитку держави на основі науково-технічних й інноваційних механізмів.

2. Активізація участі України в процесі розвитку сучасного етапу НТП й використання його досягнень на практиці.

3. Забезпечення національної безпеки України (науково-технічної, енергетичної, військової тощо).

4. Трансформація структури національного господарства, зокрема за рахунок підвищення ролі високотехнологічних і наукомістких галузей.

5. Відновлення й реструктуризація існуючих галузей і виробництв і створення нових на основі сучасних досягнень науки й техніки.

6. Збільшення частки високотехнологічних і наукомістких галузей і галузей, що виготовляють готову продукцію в структурі українського експорту.

7. Підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної науки й технологій, вихід України на світовий ринок інтелектуальних продуктів, наукомістких товарів і послуг.

8. Ефективне якісне і кількісне зростання національного науково-технічного потенціалу відповідно до вимог національної економіки й динаміки розвитку світового господарства.

9. Підвищення ефективності й глибини залучення України до процесу інтернаціоналізації світового господарства (у сфері науки, технологій і наукомісткого виробництва).

10. Збільшення ролі регіонів України у виконанні загальнонаціональних завдань економічного й науково-технічного розвитку відповідно до їх потреб, потенціалу.

11. Поліпшення якості життя населення України, ліквідація безробіття працездатного населення, збереження національних кадрів та припинення «відпливу мозків» тощо.

Таблиця 3

Показники реалізації національного науково-технічного потенціалу України на сучасному етапі

Позитивні показники	Негативні показники
Україна належить до восьми країн світу, що мають науково-технічний потенціал для створення найсучаснішої авіакосмічної техніки	Частка української наукоємної продукції на світовому ринку високотехнологічної продукції становить лише близько 0,16%
Входить до 10 найбільших суднобудівних держав світу	
Частка зайнятих у високо- та середньотехнологічних галузях промисловості сумірна з країнами ЄС	Продуктивність праці у високо- та середньотехнологічних галузях промисловості України в декілька разів нижча за країни ЄС
За індексом конкурентоспроможності держава посідає 38 місце в рейтингу 80 країн (2003 р.)	За індексом зростання конкурентоспроможності країна посідає лише 77 місце у рейтингу 80 країн (2003 р.)
	За індексом розвитку технологій Україна посідає лише 72 місце у рейтингу 80 країн (2003 р.)
	За індексом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій посідає лише 62 місце у рейтингу 80 країн (2003 р.)
За індексом розвитку людського потенціалу країна посідає 76 місце серед 173 країн (2003 р.)	За показником оплати праці висококваліфікованих фахівців посідає 44 місце серед 46 європейських країн
Індекс рівня освіти населення України дорівнює 0,93 і дещо перевищує середній індекс країн Східної Європи та СНД (0,92)	За доступом населення до телекомунікаційних технологій Україна посідає 84 місце серед 178 обстежених країн
За кількістю сертифікованих програмістів посідає 4 місце у світі (після США, Індії та Росії)	

Отже, основною метою стратегії держави в контексті формування інноваційних основ національного розвитку є створення нової системи організації, координації й управління НТП, який комплексно поєднує розвиток науки й техніки з економічними процесами, з метою прискорення інтенсивного зростання національної економіки й забезпечення підвищення її конкурентоспроможності, поліпшення якості життя населення, забезпечення безпеки держави.

Міжнародна науково-технічна співпраця припускає здійснення Україною разом з іноземними державами й міжнародними організаціями науково-технічної діяльності в рамках міждержавних, міжурядових і міжвідомчих угод про науково-технічну співпрацю. У здійсненні такої діяльності беруть участь наукові організації, суспільні об'єднання науковців, окремі науковці й фахівці України й закордонних країн.

Вибір державою напрямків, форм і методів міжнародної науково-технічної співпраці значною мірою залежить від загальних геополітичних та гео економічних тенденцій, інтересів національної безпеки й завдань розвитку національної економіки й науки. На структуру цілей і завдань державної політики України у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва безпосередньо або непрямо впливає значна кількість внутрішніх і зовнішніх факторів, пов'язаних з тенденціями розвитку світової економіки, прискоренням НТП, отриманням науково-технічними чинниками вирішальної ролі в економічному зростанні, зміною характеру конкуренції на світових ринках тощо. Головними цілями державної політики у сфері міжнародної науково-технічної співпраці мають бути: підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, збільшення експорту високо-технологічної й наукомісткої продукції, регулювання технологічного обміну, скорочення технологічної відсталості країни і т. д.

Основа розробки й реалізації принципів і механізмів державної політики в галузі регулювання національного науково-технічного співробітництва України закладена в нормативно-правовій базі у сфері регулювання загального середовища здійснення діяльності у сфері науки й техніки, формування ринку інтелектуальної власності й захисту його об'єктів; різних міжнародних угодах, договорах, програмах організації міжнародної багатосторонньої й двосторонньої взаємодії України з міжнародними організаціями, іноземними державами і їх суб'єктами, які укладають на загальнодержавних, галузевих, регіональних рівнях.

Література

1. Александрова В. П. Довгострокові перспективи формування та інноваційного використання науково-технічних пріоритетів // Проблеми науки. – 2004. – № 12. – С. 20–26.
2. Бажал Ю. М. Економіка інноваційних процесів // Вісник Інституту економічного прогнозування НАН України. – 2003. – №1. – С. 3–17.
3. Гальчинський А., Геєць В., Семиноженко В. Україна: наука та інноваційний розвиток. – К., 1997. – 66 с.
4. Макогон Ю. В., Медведкин Т. С. Подходы к формированию инновационных преимуществ экономики Украины // Развитие научно-технологических парков та інноваційних структур інших типів. – Львів: ЛьВЦНТЕІ, 2003. – С. 18–23.
5. Фірстов С., Левіна Д., Патрах Т., Чернишов Л. Рамкові програми Євро-союзу в контексті створення єдиного наукового простору // Вісник НАН України. – 2004. – № 5. – С. 35–44.

Стаття надійшла до редакції 28 січня 2008 р.